

Siseministri käskkirjaga Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi tegevusmeetme 2.3 „Tugiisikuteenus rahvusvahelise kaitse saajatele“ kinnitatavate toetuse andmise tingimuste seletuskiri

I Sissejuhatus

Käskkirja alusel antava toetusega suurendatakse nii siseturvalisuse kui sotsiaalvaldkonna suutlikkust. Toetuse andmise tingimuste käskkirja (edaspidi *TAT*) alusel toetatavad tegevused panustavad Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi (edaspidi *AMIF*) poliitikaeesmärgi „aidata kaasa rändevõogude tõhusale haldamisele ning ühise varjupaigapoliitika ja ühise rändepoliitika rakendamisele, tugevdamisele ja arendamisele vastavalt asjaomasele liidu *acquis*’le ning järgides täielikult liidu ja liikmesriikide rahvusvahelisi kohustusi, mis tulenevad rahvusvahelistest lepingutest, mille osalised nad on ning erieesmärgi nr 1 „tugevdada ja arendada kõiki Euroopa ühise varjupaigasüsteemi aspekte, sealhulgas selle välismõõdet“ täitmisesse.

TATi tegevuste elluviijaks on Sotsiaalkindlustusamet (edaspidi ka *SKA*). Tegevusi toetatakse perioodil 01.05.2023–30.06.2029. TAT eelarve on 1 100 000 eurot, sh AMIF toetus 75% (825 000 eurot), millele lisandub riiklik kaasfinantseering 25% (275 000 eurot).

TAT eelnõu väljatöötamiseks loodi siseministri käskkirjaga töörihm, kuhu kuulusid teenistujad Siseministeeriumi erinevatest struktuuriüksustest ning Sotsiaalministeeriumi (edaspidi ka *SoM*) ja Sotsiaalkindlustusameti esindajad. Eelnõu on koostanud Siseministeeriumi välisvahendite osakonna nõunik Kristi Lillemägi (tel 612 5147, kristi.lillemagi@siseministeerium.ee) koostöös asjaomaste partneritega. Käskkirja juriidilise ekspertiisi on teinud Siseministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Liisa Olesk (tel 612 5073, liisa.olesk@siseministeerium.ee).

TAT on seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses ning selle kohta on koostatud täpsem mõjuanalüüs käesoleva seletuskirja IV osas.

II Käskkirja sisu

AMIFi 2021–2027 vahendite kasutamise aluseks on 10. oktoobri 2022. a otsusega nr V(2022)7201 Euroopa Komisjoni poolt kinnitatud „Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi rakenduskava perioodiks 2021–2027” (edaspidi *rakenduskava*), mis on koostatud arvestades AMIFi määruuses toodud nõudeid.

Rakenduskava viiakse ellu „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse“ (edaspidi *ÜSS2021_2027*) § 1 lõike 1 punkti 1 alusel. *ÜSS2021_2027* § 48 kohaselt on SiM AMIFi korraldusasutuseks (edaspidi *KA*), rakendusasutuseks (edaspidi *RA*) ja rakendusüksuseks (edaspidi *RÜ*). Vastavalt *ÜSS2021_2027* § 10 lõikele 2 ja kooskõlas lõikega 4 võib SiM rakenduskavas ja *ÜSS2021_2027* § 47 lõike 1 alusel koostatud rahastamiskava eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks koostada meetme rakendamiseks TATi ning määrata selle elluviija. TAT sisaldab eesmärkide ja tegevuste kirjeldust, eelarvet, tulemusi, toetatavate tegevuste sihtrühma, seost „Eesti 2035“ sihtide ja arengukavade eesmärkidega ning rakendamise tingimusi.

TAT sisaldab 14 punkti:

1. punkt „Reguleerimisala“;
2. punkt „Toetatav projekt ja eesmärgid“;

3. punkt „Riigiabi“;
4. punkt „Tulemused ja näitajad“;
5. punkt „Projekti eelarve“;
6. punkt „Korraldusasutus, rakendusasutus, rakendusüksus“;
7. punkt „Kulude abikõlblikkus“;
8. punkt „Toetuse maksmise tingimused ja kord“;
9. punkt „Elluviija õigused ja kohustused“;
10. punkt „Aruandlus“;
11. punkt „TAT muutmine“;
12. punkt „Finantskorrektsiooni tegemise alused ja kord“;
13. punkt „Vaiete lahendamine“;
14. punkt „Rakendussätted“.

Punkt 1 „Reguleerimisala ja seosed Eesti riigi eesmärkidega“

Punktis 1 sätestatakse meetme nimetus, TAT seosed riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ sihtidega ja teiste vastavate strateegiliste dokumentidega. TAT on seotud AMIFI erieesmärgiga nr 2.

TAT vajalikkuse põhjendus

Eesti täidab AMIFI eesmärgi, mille kohaselt on oluline tugevdada ja arendada Euroopa ühist varjupaigasüsteemi, sh toetada varjupaigasüsteeme taristu ja teenuste osutamise suutlikkuse osas. TAT projekti toel tagatakse rahvusvahelise kaitse (sh ajutise kaitse) saanud inimeste kohanemine, lõimumine ning sihtrühma iseseisvat toimetulekut Eestis.

Peamine riiklik strateegia, mis hõlmab rändega seonduvaid eesmärke, on „Siseturvalisuse arengukava 2020-2030“ (edaspidi *STAK*). *STAK* on töötatud välja tihedas koostöös kõigi asjaomaste partnerite ja sidusrühmadega. *STAK*is on võetud arvesse asjaomaseid Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) poliitikavaldkondi ja eesmärke. *STAK*i kohaselt on Eesti rändepoliitika peamine eesmärk hõlbustada Eestisse sisenemist välismaalastele, kes pakuvad ühiskonnale suurt lisaväärtust ning kelle riigis viibimine on kooskõlas avalike huvide, *EL* õiguse ja põhivabadustega.

TAT panustab „Sidusa Eesti arengukava 2021-2030“ seatud eesmärgi muuta Eesti järgmisel kümnendil senisest sidusamaks ja kaasavamaks ühiskonnaks. Ennekõike toetab TAT arengukava alaeesmärgi „Kohanemist ja lõimumist toetav Eesti“, mille raames mõistavad ka rahvusvahelise kaitse saaja paremini Eesti identiteeti ning meie ühiskondlikke väärtusi. Neile on loodud võrdseid võimalusi edukaks iseseisvaks toimetulekuks ja heaoluks kõigile Eestis elavatele inimestele. Samuti panustab TAT arengukava alaeesmärgi „Nutikas rahvastiku arvestus“, mis tagab inimestele lihtsama asjaajamise KOV tasandil.

TAT toetab täiendavalt SoMi pädevusse kuuluvate erinevate poliitikavaldkondade eesmärkide saavutamist, mille keskmes on inimene, tema heaolu ja tervis. Ennekõike toetab TAT Heaolu arengukava 2023-2030 alaeesmärgi 4: Eesti sotsiaahoolekande korraldus toetab inimeste heaolu ja sotsiaalse turvatunde kasvu elluviimist. Eri ühiskonnagruppide ühiskonna- ja tööelus osalemise võimaluste parandamiseks ja võrdse kohtlemise tagamiseks tõhustatakse põhiõiguste kaitset ning mittediskrimineerimise põhimõtte järgimist.

Sotsiaalhoolekandes on abi korraldamine terviklik protsess, mis algab abi vajava inimese märkamisest ja abivajaduse hindamisest. Sotsiaalkaitseüsteemi tugevdamisel peame silmas pidama ka uussisserändajatest kolmandate riikide kodanike, sh kaitse saanute, toimetuleku ja võimalikult kiire kohanemise toetamist. Selleks on vaja parendada Eestisse tulnud inimeste juurdepääsu sotsiaalkaitsele, kuid kohandada ka sotsiaalkaitseüsteemi sellistele muutustele reageerivaks. Rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtuvõimekuse raames lähtutakse põhimõttest, et kaitse taotlejate seas võib olla haavatavaid ning kõrgendatud abivajadusega isikuid, kes vajavad individuaalset tuge. Antud toe vajaduse võib jätkuda ka peale kaitse saamist.

Vastavalt sotsiaalhoolekande seaduse (edaspidi ka *SHS*) § 5 lõikele 1 on isikule kohustatud sotsiaalteenuste, sotsiaaltoetuste, vältimatu sotsiaalabi ja muu abi andmist korraldama isiku rahvastikuregistrisse kantud elukoha järgne kohaliku omavalitsuse üksus. Kohaliku omavalitsus korraldab ka abi osutamist või aitab abi saamiseks vajalikes tegevustes. Tugiisikuteenus (*SHS* § 23) on kohaliku omavalitsuse üksuse (edaspidi ka *KOV*) korraldatav sotsiaalteenus, mille eesmärk on erinevates olukordades isiku iseseisva toimetuleku toetamine ja õiguste teostamisel kõrvalabi pakkumine. Kui rahvusvahelise kaitse saanud isikule on määratud tugiisikuteenus, siis vastavalt välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse (edaspidi ka *VRKS*) § 75 (45) on tal kohustus seda kasutada. *KOV*-i juhtumikorralduslik töö käib läbi *STAR*-i (Sotsiaalteenuste- ja toetuste andmeregister).

Sotsiaalkindlustusameti (edaspidi *SKA*) üks eesmärkidest on toetada *KOV*e sotsiaalhoolekande ülesannete täitmisel ning suurendada riigi korraldatud tuge *KOV*idele sotsiaalhoolekande ülesannete täitmisel, ühtlustada ja parandada abimeetmete kvaliteeti ning aidata arendada tugevat esmatasandil toimivat täisealiste sotsiaalhoolekandesüsteemi. *TAT*i tegevuste üheks eesmärgiks on jõuda olukorran, kus rahvusvahelise kaitse saanutele on teenus planeeritud viisil, et sotsiaal-, tervise- ja töövaldkonnas pakutakse inimesele eluteekonda ja vajadusi arvestavaid lõimitud teenuseid, mis toetavad nende kohanemist Eesti ühiskonnas ning iseseisvat toimetulekut.

TAT tegevused loovad sünergia Ühtekuuluvuspoliitika strateegia rakenduskava poliitikaeesmärgiga nr 4 „Sotsiaalsem Eesti“ ja *ELi* erieesmärgiga d – parandada võrdset ja õigeaegset juurdepääsu kvaliteetsetele, kestlikele ja taskukohastele teenustele, sealhulgas teenustele, millega parandatakse eluaseme ja isikukeskse hoolduse, sealhulgas tervishoie kättesaadavust; ajakohastada sotsiaalkaitseüsteeme, sealhulgas parandada juurdepääsu sotsiaalkaitsele, pöörates erilist tähelepanu lastele ja ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele; parandada tervishoieüsteemide ja pikaajalise hoolduse teenuste kättesaadavust (sealhulgas puuetega inimeste jaoks), tõhusust ja vastupanuvõimet. Abivajadusega rahvusvahelise kaitse taotlejad ja saajad on ebasoodsas olukorras olevad sihtrühmad tulenevalt nende jaoks võimalikust uuest ja võõrast elukeskkonnast ning võimalikust traumast, mida on rändeteekonnal kogetud.

Eesti sotsiaalhoolekande korraldus toetab inimeste heaolu ja sotsiaalse turvatunde kasvu elluviimist. Eri ühiskonnagruppide ühiskonna- ja tööelus osalemise võimaluste parandamiseks ja võrdse kohtlemise tagamiseks tõhustatakse põhiõiguste kaitset ning mittediskrimineerimise põhimõtte järgimist. Ehkki sotsiaalteenuste pakkumine kohalikes omavalitsustes on Heaolu Arengukava 2016-2023 rakendamise perioodil kasvanud, on hoolekandelise abi kättesaadavus ja kvaliteet omavalitsuseti ebaühtlane. Täiendavalt on kohalike omavalitsuste kaitse saanute

vastuvõtu võime erinev, sh on varasem võimekuse analüüs näidanud, et kaitse saanutele võib KOVide toetus olla pigem passiivne.¹

SKA praktika on ka näidanud, et rahvusvahelise kaitse saajast sõltuvatel kolmandate riikide kodanikest pereliikmetel võib olla keerulisem jõuda vajaliku toeni, mistõttu on iseseisvumine raskem .

Kuna SHS kohaselt on tugisikuteenus KOVi korraldatud teenus, siis on TATi raames ette nähtud, et järk-järgult tõstetakse KOV teenuste võimekust toetada ka RVK sihtrühma, arvestades selle võimalikke eripärasid. Selleks nähakse TATi raames ette KOVide võimestamist läbi nõustamise ning ühiste kohtumiste, arutelude ja kovichioonide kaudu. Partneritena on kaasatud KOVe, kellega piloteeritakse teenuse otse pakkumist ning selle integreeritust tavapärastesse KOV teenustesse.

TAT on otseses haakuvuses Vabariigi Valitsuse strateegia "Eesti 2035" kolme strateegilise arenguvajadusega, mis puudutavad rahvastikku, ühiskonda ja võimalusi ning julgeolekut ja turvalisust. TATi planeeritavad tegevused toetavad sihtrühma iseseisvat toimetulekut ja kohanemist Eestis. Planeeritud tegevused tõstavad seotud asutuste valmisolekut kriisideks.

Punkt 2 „Toetatav projekt ja eesmärgid“

TATi punktis 2 nimetatud tegevused on kooskõlas järgmiste AMiFi määruse II lisas toodud meetmete tegevustega: toetada liikmesriikide varjupaigasüsteemide suutlikkust teenuste tagamise osas ning pakkuda sihtrühmale vajalikke tugiteenuseid.

Punkt 2 viitab ka ÜSS2021_2027 § 2 punkt 7 mõistes Riigikogu poolt riigi pikaajalises arengustrateegias kinnitatud strateegiliste sihtide ja aluspõhimõtete täitmisele. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060² artiklis 9 on sätestatud horisontaalsed põhimõtted, millega tuleb tegevuste elluviimisel arvestada. Tegevuste elluviimisel austatakse põhiõiguseid, sealhulgas andmekaitse, sooline võrdõiguslikkus, mittediskrimineerimine, rahvusvaheline kaitse ning haavatavate isikute, sealhulgas laste ja puuetega isikute erivajadused. TAT koostamisel on arvestatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonis sätestatuga.

Nimetatud põhimõtete hoidmist ja strateegia „Eesti 2035“ sihtide saavutamist soolist võrdõiguslikkust, võrdseid võimalusi ja ligipääsetavust toetaval moel mõõdetakse järgmiste Eesti 2035 näitajatega: "Soolise võrdõiguslikkuse indeks", millesse panustatakse soolise võrdõiguslikkuse alase teadlikkuse tõstmise tegevustega; „Hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik“, millesse panustatakse võrdse kohtlemise alase teadlikkuse tõstmisega ja „Ligipääsetavuse näitaja“, millesse panustatakse erivajadusega inimestele ligipääsetavuse tagamise füüsilisele keskkonnale, teenustele, infole ja kommunikatsioonile.

¹ Riigikontrolli aruanne Riigikogule „Riigi ja kohalike omavalitsuste valmisolek võtta vastu rahvusvahelise kaitse taotlejaid ja saanuid“, 18 jaanuar 2016; <https://www.emn.ee/wp-content/uploads/2019/02/rktr-2379-2-14-2136-002-4.pdf>

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integreerimisfondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid.

Euroopa Parlamendi (ELi) 2021. aasta määruses 2019/2088³ on sätestatud jätkusuutliku investeerimise põhimõtte. Selle kohaselt on investering jätkusuutlik vaid juhul, kui see „ei kahjusta oluliselt“ (edaspidi *DNSH*) ühtegi kõnealuses määruses sätestatud keskkonna- või sotsiaalset eesmärki. *DNSH* hindamiskriteeriumid tulenevad taksonoomiamääruse (EL) 2020/852⁴ artiklist 17. Sellele lisaks tuleb arvesse võtta ka ELi jätkusuutliku arenduse ja Pariisi kliimapakti eesmärged. Projektide rakendamisel järgitakse asjakohaseid keskkonnanõudeid ja roheliste hangete põhimõtteid. Projekti elluviija või partner korraldab sündmusi keskkonnanõuvaldkonnas.

TATi tegevused viiakse ellu riigiasutuste tavapärase tegevuse raames, mistõttu neil ei ole täiendavat olulist mõju järgmistele EL keskkonnanõudele:

- kliimamuutuste leevendamine;
- kliimamuutustega kohanemine;
- vee- ja mereressursside säästev kasutamine ja kaitse;
- ringmajandus;
- reostuse vältimine ja kontroll;
- bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitse ning taastamine.

Lähtuvalt Vabariigi Valitsuse 12.05.2022 määrusest nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ (edaspidi *ühendmäärus*) § 41 lõike 1 punktist 7 kehtestatakse asjakohasel juhul nõuded, mille kohaselt ei tekitata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852 artiklis 17 nimetatud olulist kahju ühelegi artiklis 9 sätestatud keskkonnanõudele. Siseministri 6. mai 2022. a käskkirja nr 1-3/37 alusel otsustati AMIFI rakenduskava keskkonnamõju strateegiline hindamine algatamata jätta, kuna jõuti järeldusele, et AMIFI rakenduskava ei sisalda keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 6 sätestatud olulise keskkonnamõjuga tegevusi. AMIFI rakenduskava tegevused ei tekita potentsiaalselt olulist kahju keskkonnanõudele ning seega täiendavate nõuete kehtestamiseks puudub vajadus.

TATi raames viiakse ellu projekte, mille mõju ja ulatus on üleriigiline.

Punktides 2.1 kirjeldatakse projekti tegevusi TAT eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks. Projekti juures näidatakse projekti sisu ja eesmärki, tulemust, abikõlblikkuse perioodi, sihtrühmi ning elluviija/partneri. Abikõlblikkuse periood näitab, millal võib tegevustega alustada ning mis ajaks peavad olema tegevused lõpetatud. Abikõlblikud on kulud, mis on tekkinud projekti abikõlblikkuse perioodi jooksul. Projektidel puudub omafinantseerimise kohustus.

2.1 Tugiisikuteenus rahvusvahelise kaitse saajatele

Projekti tegevused viiakse ellu perioodil 01.06.2023–30.06.2029 SKA poolt. SKA soovib kaasata projekti partneritena selleks perioodil 01.11.2023–31.12.2026 valmisolekut näidanud kohalike omavalitsuste üksused (Tallinna Linnavalitsus, Tartu Linnavalitsus, Rakvere Linnavalitsus ja Jõhvi Vallavalitsus) ning hangib teenuseosutaja, kes on valmisoleku baasil osutamas teenust teisest KOVides üle Eesti. Käesoleva eelnõu kooskõlastamise ajaks on oma kinnituse partnerina osaleda andnud Rakvere Linnavalitsus ja Jõhvi Vallavalitsus, teiste

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. novembri 2019. aasta määrus (EL) 2019/2088, mis käsitleb jätkusuutlikkust käsitleva teabe avalikustamist finantsteenuste sektoris.

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuni 2020. aasta määrus (EL), millega kehtestatakse kestlike investeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088.

planeeritud osalevate KOVidega käivad veel viimased arutelud. Kui KOVid otsustavad partneritena projektis mitte osaleda, siis teenuse tagamine tagatakse läbi hangitud teenuseosutaja. Juhul, kui planeeritud hange ebaõnnestub (pakkujate puudumine), siis tagab teenuse SKA.

Projekti partneritena kaasatavate kohalike omavalitsuste valikul on lähtutud alljärgnevatest asjaoludest ⁵:

- Tallinna linn on uussisserändajatele, sh rahvusvahelise kaitse saanutele tõmbekeskuseks. Ukraina sõjapõgenike massilise sisserände tulemil on Tallinnas täiendavalt lisandunud ka ca 15 000 Ukraina sõjapõgenikku (e lisandus 3,4% Tallinna rahvastikule).
- Tartu linn on uussisserändajatele, sh rahvusvahelise kaitse saanutele tõmbekeskuseks. Ukraina sõjapõgenike massilise sisserände tulemil on Tartusse täiendavalt lisandunud ka ca 2760 Ukraina sõjapõgenikku (e lisandus 2,9% Tartu rahvastikule).
- Rakvere linn tulenevalt oma lähedusest majutuskeskusele on rahvusvahelise kaitse saanutele tõmbekeskuseks. Täiendavalt on Ukraina sõjapõgenike massilise sisserände tulemil Rakverre täiendavalt lisandunud ka ca 600 Ukraina sõjapõgenikku (e lisandus 4,07% Rakvere rahvastikule).
- Jõhvi vald on võtnud vastu suurel hulgal Ukraina sõjapõgenikke. KOVi on lisandunud ca 600 UA sõjapõgenikku (e 5,4% rahvastikust). Projekti raames toetatakse KOVi ennekõike UA sõjapõgenike saabumise valguses, kuid ei ole välistatud ka teised TAT sihtrühmad.

Eelpool mainitud KOVe toetatakse teenuse osutamisel perioodil 2023-2026, sh sisaldab tugi elemente, mis võimaldab KOVil planeerida teenuse osutamist olemasolevate ressursside raames. Tugiisikuteenus on otseses haakuvuses SKA poolt tagatava rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse ülesandega ning võimaldab kaitse saamisel keskusest välja kolimisel koheselt saada spetsialiseerunud teenust. Täiendavalt laieneb ka teenus kaitse saanule, kes on taotlemise ajal elanud väljaspool majutuskeskust. Seega on teenusel otsene seos Politsei- ja Piirivalveameti (edaspidi PPA) nõustamisteenuse ning kultuuriministeriumi kohanemisprogrammiga. Täiendavalt omab ka seost kultuuriministeriumi poolt väljatöötatud Euroopa Sotsiaalfondi TATiga „Kohalike omavalitsuste toetamine lõimimise, sealhulgas kohanemise teenuste pakkumisel“, mille eesmärk on võimendada KOVe uussisserändajatele teenuste osutamisel.

SKA üks eesmärkidest on toetada KOVe sotsiaalhoolekande ülesannete täitmisel ning suurendada riigi korraldatud tuge kohalikele omavalitsustele sotsiaalhoolekande ülesannete täitmisel, ühtlustada ja parandada abimeetmete kvaliteeti ning aidata arendada tugevat esmatasandil toimivat täisealiste sotsiaalhoolekandesüsteemi.

Projekti raames tagatakse sihtrühmadele suunatud RVK tugiisikuteenus, mis toetab inimest kohanemisel ja iseseisvat toimetulekut tema uues elukohas ja Eesti ühiskonnas.

Projekti partneritena kaasatavad KOVid pakuvad teenust läbi tugiisikuteenuse koordinaatori ja/või tugiisiku. Toetuse korraldamisel lähtutakse KOVi eripäradest ning lõpliku korralduse otsustab iga KOV eraldi. Tugiisikuteenuse koordinaatori roll on inimese vajadusest lähtuvalt toe tagamine ning võrgustike loomine, mis soodustavad RVKde integreeritust KOVi tavateenustesse. RVK tugiisik määratakse juhul, kui teenusele suunatud inimene vajab

⁵ Ukraina sõjapõgenike arv tugineb rahvastikuregistri elukoha registreeringu andmetele 15.05.23 seisuga.

igapäevaelu tegevuste õppimisel personaalset tuge ja juhendamist: elukoha otsimine ja registreerimine, suhtlus erinevate ametitega, juhendamine digiteenuste kasutamisel, vanemlike oskuste toetamine, meditsiinisteenuste kasutamine jne.

Projekti tulemusena on KOVis tagatud sihtrühmade vajadustest lähtuv täiendav tugi, mis toetab nende toimetulekut ja kohanemist uues elukeskkonnas.

Punkt 4 „Tulemused ja näitajad“

Punktis 4.1 ja 4.2 toodud tabelites on tegevuste kaupa esitatud väljund- ja tulemusnäitajad ning tulemusnäitajate sihttasemed aastateks 2024 ja 2029. Väljundnäitajate puhul näidatakse aastaks 2029 saavutatav sihttase. Samuti on esitatud näitajate sisu. Kõikide näitajate algtase on 0. Näitajad on seatud tegevuste elluviija poolt esitatud sisendi alusel. Sisendi aluseks on RVK tugiteenuse osutamine. Vaatamata sellele, et majanduslik keskkond on seoses COVID-19 puhangu ning sõjaga Ukrainas oluliselt muutunud, ei ole Euroopa Komisjoni kinnitatud näitajaid võimalik rakenduskavas vähendada. Juhul, kui sihttaset ei saavutata, peab elluviija seda põhjendama hilisemas aruandluses.

TAT panustab järgmistesse AMIFi määruses toodud ühistesse näitajatesse:

Väljundnäitajad:

- Toetatud osalejate arv, millest omakorda
 - Personaalset nõustamist saanud isikute arv;

Kui sama isik saab eri liiki toetust, tuleb teda projektis arvestada ainult üks kord, välja arvatud alaindikaatorite puhul, mille puhul saab sama isikut lugeda mitme alaindikaatori all. Kui isik lahkeb ühest projektist ja alustab teises projektis, loetakse see uueks osalemiseks. Aruandluse puhul tuleb andmed jagada soo ja vanusevahemike järgi (<18, 18–60, >60).

Tulemusnäitajad:

- Nende osalejate arv, kes teatasid, et tegevus aitas nende integreerumisele kaasa;

Punkt 5 „Projekti eelarve“

Punktis 5 on toodud TATi punkt 2.1 nimetatud projekti kogueelarve ning AMIFi ja riikliku kaasfinantseeringu määr ning kaudsete kulude määr.

Punkt 6 „Korraldusasutus, rakendusasutus, rakendusüksus“

Punktis 6 on vastavalt ÜSS2021_2027 §-le 48 toodud, et TATi korraldusasutuse, rakendusasutuse ja rakendusüksuse ülesandeid täidab SiM.

Punkt 7 „Kulude abikõlblikkus“

Abikõlblike kulude, sh mitteabikõlblike kulude kindlaks määramisel tuleb lähtuda ühendmäärusest. Ühendmääruse § 1 lõige 2 lubab ühendmääruses sätestatud tingimusi jätta kohaldamata, kui see tuleneb Euroopa Liidu õigusaktidest ja ühendmääruses ei ole sätestatud teisiti.

TATis sätestatakse tegevuste abikõlblikud kulud. Kulu taha sulgudesse märgitud loetelu on näitlik. Elluviijal on kohustus tõendada TATis nimetamata kulu vajalikkust ning seotust tegevusega, kui projekti kontrollijad seda nõuavad.

Tegevuste elluviimisega kaasnevad personalikulud, mis on abikõlblikud vastavalt ühendmääruse §-le 16. Projekti juhtimise ning tegevuste läbiviimisesse kaasatud ekspertide ja koolitajatega seotud personalikulu on otsene kulu. Kui projekti heaks töötavad isikud täidavad asutuses ka teisi ülesandeid, peab projekti töö kohta täitma tööajatabelit või sätestama projekti heaks töötatud proportsiooni ametisse määramise käskkirjas või muus sellekohases dokumendis. Näiteks, kui projektijuhil on projektis lisaks ka koolituseksperdi ülesanded ja selle eest soovitakse töötasu, peab eraldi ülesanded ja osakaal palgast olema sätestatud ametisse nimetamise käskkirjas või muus dokumendis.

Vastavalt ühendmääruse § 17 punktile 8 on kaudsed kulud abikõlblikud ainult ühtse määra alusel. Ühtse määra rakendamisel ei tule tõendada ega esitada SiMile kaudsete kulude kuldokumente, kulude tasumist tõendavaid dokumente ega kulu aluseks olevaid arvestusmetoodikaid. Seetõttu ei kontrollita ka kaudsete kulude aluseks olevaid kulusid kohapealse kontrolli ega projektiauditi käigus. Samuti ei tule osalise tööajaga administreeriva personali üle pidada arvestust ega raamatupidamisarvestuses eristada ühtse määra alusel hüvitatud kaudseid kulusid. Kaudsed kulud moodustavad kuni 7% tegevuse otsestest kuludest. Täpne kaudne kulu iga tegevuse kohta on sätestatud TAT punktis 5 tabelis 5.1. Kaudsete kulude osakaal jääb samaks kogu tegevuse ajal. Kui kontrolli või auditi tulemusel kuulutatakse otsene kulu osaliselt või täielikult abikõlbmatuks, väheneb proportsionaalselt ka kaudne kulu. Kaudset kulu saab kasutada alles siis, kui otsene kulu on tehtud. E-toetuste keskkond lisab maksetaotluse esitamisel kaudse kulu kindlaksmääratud protsendi alusel automaatselt.

Vastavalt AMIFI määruse artikli 16 punktile 11 peab liikmesriik konsulteerima Euroopa Komisjoniga, kui projekte rakendatakse koos kolmanda riigiga või kolmandas riigis. Seetõttu tuleb kolmandates riikides toimuvatel koolitustel, seminaridel ja konverentsidel osalemine ning neisse õppeviisiid korraldamine eelnevalt kooskõlastada SiMiga, kes omakorda kooskõlastab selle Euroopa Komisjoniga.

Punkt 8 „Toetuse maksmise tingimused ja kord“

Makse saamiseks esitatavate dokumentide kord on sätestatud ühendmääruse § 24 ning makse menetlemine kirjeldatud ühendmääruse § 25. Toetuse väljamaksmine toimub ühendmääruse § 27 lõike 1 punkti 1 alusel, v.a kaudsete kulude hüvitamine. See tähendab, et toetust makstakse tegelike kulude alusel, mis tähendab, et kulude maksmine toimub siis, kui töö tulemus on kätte saadud ja kulu on täies ulatuses makstud. Ettemakseid (sh sõlmitud lepingute raames ette nähtud ettemakseid) toetusest ei hüvitata. Kaudsed kulud hüvitatakse ühtse määra alusel.

Maksetaotlusi esitatakse vähemalt kord kuue kuu jooksul, kuid maksimaalselt üks kord kvartalis. Kuna riigiasutused saavad kulude tasumiseks enne toetuse saamist käibevahendeid riigieelarve seaduse alusel, on nende taastamiseks vaja võimalikult kiiresti esitada SiMile makseid, et abikõlblikud kulud saaks omakorda lisada Euroopa Komisjonile esitatavasse maksetaotlusse. Kui kuue kuu jooksul elluviija poolt makseid ei tehta, siis null-reaga maksetaotlust esitama ei pea.

Punkt 9 „Elluviija ja partneri õigused ja kohustused“

Lisaks TATis sätestatule kohalduvad elluviijale kõik ühendmääruse §-des 10–11 toetuse saajale sätestatud kohustused ning partnerile ühendmääruse §10 lõike 1 punktides 2-6, 8-10 ja 13-16 ning §-s 11 nimetatud kohustused. Muu hulgas tuleb erilist tähelepanu pöörata ühendmääruse §-s 11 toodud ostumenetluse põhimõtetele ja riigihangete seaduse järgimisele, sh tuleb järgida asutuse riigihangete korda. Avalikustamisel tuleb lähtuda ÜSS2021_2027 alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määrusest „Perioodi 2021-2027 ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide vahendite andmisest avalikkuse teavitamine“ ning kasutada määruse lisas 2 toodud logo jooniseid.

SiM sisestab projektid struktuuritoetuse registrisse. Selleks peab elluviija lisaks TATis sisalduvale informatsioonile esitama e-kirjaga 15 tööpäeva jooksul pärast TATi kinnitamist iga projekti kohta projekti eelarve jagunemise aastate kaupa eelarveridade (alategevuste) vahel. Kui tegevuste eluviimise käigus tekib vajadus jaotist muuta, esitab elluviija SiMile vastava taotluse. Halduskoormuse optimeerimiseks on projekti eelarvejaotust lubatud muuta maksimaalselt kaks korda aastas – 15. jaanuar ja/või 15. juuni). Punktis 9.3.2 on toodud olukorrad, mil ametlikku muudatust taotlema ei pea.

Kuna AMIFI toetus on osa riigieelarvest, peab SiM selle kasutamise planeerimiseks esitama riigieelarve strateegia protsessis kassapõhise maksete prognoosi. Maksete prognoosi koostamiseks peab projekti elluviija andma sisendi iga projekti aasta 15. jaanuariks ja 15. juuniks.

Punkt 10 „Aruandlus“

Punktis sätestatakse vahearuannete, lõpparuande ja teatud tingimustel järelaruande esitamise kohustus ja tähtajad ning aruannetes puuduste esinemise korral nende menetlemise kord. Projekti lõpparuandes tuleb lisaks vahearuandes nõutavale infole esitada ka teave elluviidud tegevuste panusest „Eesti 2035“ näitajatesse, millega mõõdetakse punktis 2 kirjeldatud horisontaalsete põhimõtete edenemist.

Korrapäraselt esitatud aruanded aitavad jälgida TAT projektide edenemist ja tulemuste täitmist ning võimaldavad vajaduse korral tähelepanu juhtida vajakajäämistele, samuti teha tegevuste elluviimises õigeaegseid muudatusi.

Punkt 11 „TAT muutmine“

Punktis sätestatakse TATi muutmise kord. Muudatusvajadused peavad olema motiveeritud ja aitama kaasa TATi edukale elluviimisele. Sagedamini kui üks kord kuue kuu jooksul ei ole TAT muutmine mõistlik, arvestades muutmisprotsessi ajamahukust ning sellega kaasnevat halduskoormust. TAT-id peavad põhinema põhjalikel analüüsidel ja planeerimisel, et vältida sagedaste paranduste vajaduse. Samuti peavad vajalikud muudatused olema põhjendatud ja läbi kaalutud. SiMil on õigus TATi muuta, kui selgub, et see on vajalik TATi edukaks elluviimiseks või TATi elluviijal ei ole toetuse kasutamist ettenähtud tingimustel võimalik jätkata. Kui TATi rakendamisel tekib eelarveliste vahendite jääk, võib SiM vähendada TATi eelarvet tingimuseel, et see ei takista TATi eesmärkide täitmist. Vastav säte on vajalik olukorras, kui on näha, et TATi projektide elluviimiseks kulub oluliselt vähem vahendeid, kui oli esialgu planeeritud.

Punkt 12 „Finantskorrektsiooni tegemise alused ja kord“

Punktis viidatakse finantskorrektsiooni otsuste ja tagasimaksete tegemise reeglistikule.

Punkt 13 „Vaiete lahendamine“

Punktis nimetatakse SiM otsuse või toimingu vaide menetleja.

Punkt 14 „Rakendussätted“

TAT jõustub tagasiulatuvalt alates 01.06.2023.

III Käskkirja vastavus Euroopa Liidu õigusaktidele

Käskkiri on vastavuses Euroopa Liidu õigusega. Käskkirja koostamisel on arvestatud järgmistest Euroopa Liidu õigusaktidega:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060;
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1147.

IV TAT mõju

TAT avaldab positiivset mõju Eesti elanikkonna turvatundele, toetab rahvusvahelise kaitse saanuid kohanemisel ning iseseisvumisel uues ühiskonnas. TAT raames elluviidav projekt on suunatud varjupaigasüsteemi tõhustamisele ning oluliste tugiteenuste tagamisele.

Andmekaitsealane mõjuhinnang

Haldusmenetluse käigus töötleb haldusorgan isikuandmeid oma ülesannete täitmiseks. Avalik ülesanne tekib ÜSS2021_2027 § 10 lõike 2 kohaselt RA juhi kinnitatud toetuse andmise tingimuste käskkirja alusel. Seetõttu kohalduvad kõik asjakohased muud avalikku õigust puudutavad sätted nimetatud asutustele. Nii vastutab iga protsessis osaleja andmetöötlamise nõuete eest vastavalt isikuandmete kaitset reguleerivatele õigusaktidele (isikuandmete kaitse üldmäärus, isikuandmete kaitse seadus ja valdkondlikud eriseadused). Samuti peab olema tagatud andmete kaitse ja turvalisus. Tegevuste puhul, mis panustavad näitajatesse „Toetatud osalejate arv“ ning „Koolitustegevuses osalejate arv“ kogub elluviija tegevuse raames osalejatelt järgmisi andmeid: eesnimi, perekonnanimi, isikukood, e-posti aadress, sugu, vanus. Andmeid kogub isik, kes konkreetset tegevust läbi viib. Andmeid kasutab elluviija selleks, et küsida osalejatelt tagasisidet ning esitada näitajate täitmise kohta info SiMile. Elluviija infosüsteemis säilitatakse osalemise tõestamiseks vaid allkirjalehte, kus on isikukood, eesnimi, perekonnanimi ja inimese allkiri.

V TAT kooskõla AMIFI üldiste valikukriteeriumitega

1. TATi mõju erieesmärgi saavutamisele
TATi seotus erieesmärgiga on kirjeldatud käskkirja punktis 2.
TATi panust erieesmärgi väljud- ja tulemusnäitajatesse on kirjeldatud käskkirja punktis 4.
2. TAT põhjendatus
TAT tegevused aitavad kaasa AMIFI 1. erieesmärgi saavutamisele. TATi eesmärgi ja vajalikkuse ning eesmärgi saavutamiseks tehtavate tegevuste kirjeldus on esitatud käskkirja eelnõu punktis 2 ning seletuskirja I ja II peatükis.

3. Kuluefektiivsus

Planeeritud eelarve kujunemist on kirjeldatud eelarve seletuskirja punktides 4 ja 7.

4. Elluviija ja partneri suutlikkus projekti ellu viia

TATi elluviija on SKA ning partnerid KOVID, kelle TATi eesmärkidega seotud põhiülesanded on toodud seletuskirja punktis 2. Nimetatud avalikke ülesandeid saavad täita vaid selleks pädevad asutused.

5. TATi mõju Eesti pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtete ja sihtidega on selgitatud käskkirja eelnõu punktis 1.

TAT mõjutab:

Regionaalareng jah ei

TAT tegevused mõjutavad regionaalarengut, suurendades Eesti elanikkonna turvatunnet, ühtekuuluvust ning parendades suurema toevajadusega kaitse saanute toimetulekut igapäevases elukeskkonnas.

Keskkonnahoid ja kliima jah ei

Siseministri 6. mai 2022. a käskkirja alusel otsustati AMIFI rakenduskava keskkonnamõju strateegiline hindamine algatamata jätta, kuna jõuti järeldusele, et AMIFI rakenduskava ei sisalda keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 6 sätestatud olulise keskkonnamõjuga tegevusi.

Kuna tegevused on kooskõlas „Eesti 2035“ strateegiaga ja ei oma selget kokkupuudet kliimaga keskkonnanõu eesmärgiga, ei ole sellele näha ka olulist negatiivset mõju.

Infoühiskond jah ei

TATi projekti elluviimisel puudub otsene mõju infoühiskonnale. Tegevuste raames kasutatakse juba olemasolevaid IT lahendusi (nt juhtumikorralduslik töö STAR keskkonnas).

Riigivalitsemine jah ei

TAT toetab tõhusa ja tervikliku riigivalitsemise edendamise eesmärki. Projektide elluviija teks saavad TAT tegevuste spetsiifilisuse tõttu olla vaid riigiasutused.

Kas TAT-d viivad osaliselt või täielikult ellu sotsiaalpartnerid või vabäühendused? jah ei

Kas TAT üheks eesmärgiks on naiste jätkusuutliku osaluse ja edu tagamine tööhõives?

jah ei

Kas TAT on suunatud riigi, piirkonna või kohaliku tasandi haldus- ja ametiasutustele või avalike teenuste osutamisele? jah ei

TAT tegevused on suunatud SKA, tema teenusepakkujate ja KOVIDe võimekuse suurendamisele.

Võrdsed võimalused

Projekti elluviimisel peetakse silmas soolise võrdõiguslikkuse, võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse põhimõtteid. Toetataval tegevusel on positiivne mõju soolisele võrdõiguslikkusele, võrdsele kohtlemisele ja ligipääsetavusele.

TAT ettevalmistamisel, rakendamisel ja seires arvestatakse soolõimega, koolitustel ja teenuste pakkumisel arvestatakse võrdse kohtlemise ja soolise võrdõiguslikkuse teemadega.

Tegevuste planeerimisel ja elluviimisel lähtutakse inimõigustest ning IT-süsteemide kasutamine toimub kooskõlas ELi Põhiõiguste Hartaga, mistõttu tagatakse ka puudega inimeste võrdne kohtlemine. Erivajadusega inimestele tagatakse ligipääs teenustele, tegevustele, koolitustele ja koolitusmaterjalidele.

VI TAT rakendamine

TATi rakendatakse tagasiulatuvalt alates 01.06.2023.

VII TAT kooskõlastamine

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks Kliimaministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ning Eesti Linnade ja Valdade Liidule.

Lisa: Põhiõiguste hartaga ja puuetega inimeste õiguste konventsiooniga arvestamise kontrollleht